

функцій в рамках наданих повноважень. Таким чином, в умовах поглиблення економічної кризи і зростання тіньового сектора економіки управлінські рішення, які прийняті органами державного управління, необхідно змінювати, корегувати та доповнювати додатковими заходами щодо контролю за витрачанням бюджетних коштів, зміни механізму державного управління, перегляду існуючих програм реструктуризації та розвитку економіки, зокрема вугільної галузі, з огляду на обсяги та масштаби її тінізації.

Література

1. Притика О. Вугільна промисловість — чорна діра державного бюджету чи основа енергетичної безпеки України? / О. Притика // Дзеркало тижня. — 2008 р. — 12—18 квітня.
2. Яценюк А. Каждый миллион тонн украинского угля уносит жизни пятерых горняков / А. Яценюк // Факты. — 2009. — 29 августа.
3. Мищенко А. Нелегальная угледобыча превысит 6 млн тонн / А. Мищенко // Комментарии. — 2009. — 17 апреля.
4. Інформація про виконання рішень обласної ради з питань, пов'язаних з незаконною розробкою корисних копалин на території Луганської області // Додаток до рішення Луганської обласної ради від 29.01.2009 р. № 26/16.

5. Стельмах В. Между Руром и Саксонией / В. Стельмах // Эксперт-Украина. — 2005. — 10 ноября.
6. Ржеутский В. Уголь Украины: и тут «все пропало»? / В. Ржеутский. — Режим доступа : <http://economics.unian.net/rus/detail/14834>.
7. Москаленко Н. Борьба с «копанками», эпизод №... п? / Н. Москаленко // Реальная газета. — 2009. — 6 августа.
8. Мищенко А. Шахты-убийцы никогда не закроют? / А. Мищенко // Известия в Украине. — 2007. — 28 ноября.
9. Дергачев В. Когда грянул гром поднебесный / В. Дергачев. — Режим доступа : <http://www.otechestvo.org.ua>.
10. Калитвинцев Д. Людей преднамеренно засыпали грунтом. Чтобы скрыть аварию / Д. Калитвинцев. — Режим доступа : <http://www.ostro.org/regions/36/economics/articles/article-53650/>.
11. Подпольные шахты. Как на «теневом» угле опустошают бюджет страны // Держава — Регион. — 2009. — 17—23 июля (№ 30—31).
12. Шило Е. Теневой уголь душит реальные шахты / Е. Шило // Шахтер Украины. — 2009. — 26 июня (№ 24).
13. Лысенко В. В. Фиктивные фирмы (криминалистический анализ) / В. В. Лысенко. — К. : Парламентское издательство, 2002. — 112 с.

Подано до редакції 13.10.2009 р.

УДК 330.341.1

К. В. Іванова,

*асистент,
Технологічний інститут СНУ ім. В. Даля,
м. Северодонецьк*

МЕТОДИКА УСУНЕННЯ ДИСГАРМОНІЙНОСТІ РЕСУРСНИХ СКЛАДОВИХ ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасна стадія розвитку інноваційної сфери економік розвинених країн пов'язана із прискоренням інноваційних процесів на основі довгострокового партнерства і взаємної зацікавленості економічних суб'єктів у підвищенні ефективності інноваційної діяльності. Наукові праці багатьох вітчизняних та іноземних дослідників присвячені розв'язанню цілого комплексу проблем вдосконалення управління інноваційною діяльністю різнорівневих

економічних суб'єктів. У сукупності цих проблем на одне з перших місць виходить питання необхідного ресурсного забезпечення інноваційного потенціалу підприємств як виробничої бази інноваційного розвитку національної економічної системи та її регіональних підсистем.

Стосовно означеної проблематики досліджень необхідно зауважити, що в сучасних наукових розробках значна увага приділяється вивченню процесів і

© К. В. Іванова, 2009

механізмів ресурсного забезпечення потенціалу інноваційної діяльності саме промислових підприємств. Ознаками позитивних тенденцій формування ресурсної основи їх інноваційного потенціалу, на думку дослідників, є вдосконалення механізмів здійснення господарських процесів, поява ринкових форм залучення ресурсів і нових важелів управління інноваційною діяльністю підприємств [1, с. 7–9; 2, с. 6–7; 3, с. 61–63; 4, с. 185–187; 5, с. 71–72].

Проте слід сказати, що сьогодні особливості процесу ресурсозабезпечення інноваційного потенціалу промислових підприємств не набули достатнього висвітлення в наукових працях фахівців із питань регулювання інноваційного розвитку економіки. Мова йде про неповне визначення дії так званих трансформаційних факторів на якість композиції ресурсних елементів інноваційного потенціалу підприємств.

Враховуючи вищесказане, метою даної статті є розробка методики оптимізації внутрішніх зв'язків складових інноваційного потенціалу промислових підприємств під впливом трансформаційних факторів. Досягнення поставленої мети передбачає розв'язання наступних задач:

характеристика стадій функціонування інноваційного потенціалу підприємств;

обґрунтування критеріїв гармонійності його ресурсних складових;

дослідження характеру впливу інституціонально-економічних форм на інноваційний потенціал підприємства та поглиблення їх класифікації;

визначення етапів діагностики ступеню гармонійності складових інноваційного потенціалу різнорівневих економічних суб'єктів;

розробка алгоритму забезпечення гармонізації складових інноваційного потенціалу різнорівневих економічних суб'єктів під впливом трансформ і деформ.

Характеризуючи із системних позицій інноваційний потенціал промислових підприємств, вітчизняні дослідники відзначили складність і багаторівневність його внутрішньої структури зв'язків ресурсних елементів, з яких він інтегрується і набуває подальшого розвитку: на першому рівні формується кількісна композиція необхідних матеріальних, трудових, фінансових тощо ресурсів; на другому рівні – поєднання відібраних ресурсних елементів у складові (інтелектуальна, інвестиційно-фінансова складові, складова матеріальних активів); на третьому рівні утворюються потенціали-чинники інноваційного потенціалу (потенціал матеріальних активів, інтелектуальний потенціал, інвестиційно-фінансовий потенціал) [2, с. 6; 3, с. 63; 6, с. 4; 7, с. 12; 8, с. 672–679]. Дослідження складових інноваційного потенціалу неможливе без врахування динамізму процесів його функціонування, що

містять у собі стадії формування, адаптації і розвитку [8, с. 672–679; 9, с. 19–23, 25–27; 10, с. 6–7].

Аналізуючи зв'язок цих етапів, слід відзначити, що на стадії формування певний кількісний підбір ресурсів створює механізм стійкості підприємств як мікроекономічних систем. Накопичення позитивних змін у господарських процесах пов'язане з удосконаленням моделей підбору наявних ресурсів, технологічних схем їх використання, що створює базу для переходу інноваційного потенціалу до стадії його адаптації і надалі – до стадії розвитку, пристосовуючись до впливу зовнішнього середовища. У ході адаптації інноваційного потенціалу відбувається якісна композиція ресурсів у складові, тобто рівень інтеграції ресурсних елементів у межах складових підвищується, створюючи механізм гнучкості підприємств. На цій стадії складові інноваційного потенціалу характеризуються підвищенням ступеню гармонійності, що призводить до усунення як внутрішніх «конфліктів» між складовими (запобігання розвитку одних складових за рахунок інших), так і нейтралізації впливу зовнішніх факторів, у підсумку створюючи додаткові резерви збільшення інноваційного потенціалу.

З урахуванням сказаного, критеріями підвищення ступеню гармонійності ресурсних складових інноваційного потенціалу підприємства, на наш погляд, мають вважатися: а) висока щільність зв'язків між складовими; б) відповідність напрямів їх динаміки; в) наявність позитивного ефекту взаємодії складових; г) зворотна реакція на дію зовнішніх інституціонально-трансформаційних факторів.

Досліджуючи наслідки впливу означених факторів, вітчизняні вчені виділили так звані «деформи» (іраціональні інституціонально-економічні форми, що «спотворюють» розвиток) і «трансформи» (раціональні форми, які сприяють розвитку), започаткувавши концепції трансформ і деформ [11, с. 6; 12, с. 195; 13]. Використання цієї концепції дозволяє впорядкувати фактори впливу на формування й розвиток інноваційного потенціалу промислового підприємства та надати більш повну їх класифікацію, виділивши проміжні або умовно-нейтральні інституціонально-економічні форми, характер впливу яких на інноваційний потенціал підприємств може бути двояким (як негативним, так і позитивним в залежності від поточної ситуації), що врешті-решт здійснює дестабілізуючий вплив на всі стадії функціонування інноваційного потенціалу підприємства [14, с. 29].

На макрорівні трансформами можуть вважатися: 1) прогресивність окремих заходів регулювання інноваційної діяльності підприємств (використання сучасних мотиваційних інструментів впливу на інноваційні процеси); 2) формування компаній з управ-

ління активами та венчурних фондів; 3) використання іноземного досвіду створення інституціональних структур із трансферту технологій тощо. На цьому рівні деформами, що гальмують інноваційний розвиток вітчизняних підприємств, виступають: 1) відсутність Податкового кодексу як впорядкованої системи заходів стимулювання інноваційних процесів; 2) низька ефективність державної підтримки інновацій підприємств; 3) непривабливість кредитних джерел фінансування інноваційної діяльності; 4) проблемність венчурного фінансування інновацій та неналагодженість зв'язків венчурних фондів з науково-дослідними центрами тощо.

Нейтральними формами з позицій макроекономічної системи виступають: 1) законодавче обмеження застосування прогресивних інструментів податкового стимулювання інноваційної діяльності, що, з одного боку, зменшує вірогідність неправомірного зниження податкових платежів підприємств, з іншого – майже повністю унеможливує використання цих пільг підприємствами певних галузей (добувної, металургійної, харчової тощо), продукція яких не є інноваційною; 2) спроможність лише великих підприємств самостійно акумулювати кошти для впровадження інновацій, що спричиняє формування чітко окреслених виробничих центрів інноваційного розвитку національної економіки, але значно утруднює включення до цього процесу малих і середніх підприємств тощо [15].

Трансформами на рівні мезоекономічних систем можуть бути кваліфіковані наступні фактори: 1) збільшення кількості мезоінституціональних структур, призначених забезпечувати створення інноваційного потенціалу підприємств; 2) прагнення органів місцевої влади до співпраці з підприємствами та суб'єктами інноваційно-інформаційної інфраструктури; 3) наявність програм інноваційного розвитку певних регіонів тощо.

Мезодеформами виступатимуть: 1) загальна слабка інноваційна орієнтованість вітчизняного законодавства; 2) пришвидшена втрата багатьма регіональними системами інноваційної активності; 3) гальмування зміни кількості регіональних спеціалізованих інноваційних центрів тощо.

До проміжних мезоформ можуть бути віднесені наступні інституціонально-економічні фактори: 1) диспропорційність географічного розташування в регіоні суб'єктів інноваційної інфраструктури; 2) функціонування інноваційно-інформаційних суб'єктів, складаючих, з одного боку, передумови розвитку ринку інноваційної інформації, з іншого – практично не забезпечуючих обслуговування інноваційної діяльності регіональних підприємств тощо [16].

На рівні підприємств інституціонально-економічними факторами впливу на інноваційну діяльність відповідно є:

позитивні форми (трансформи): укрупнення промислових підприємств; формування і розвитку логістичної моделі ресурсного забезпечення їх інноваційного потенціалу; перехід до інноваційних стратегій кооперації та інтеграції; використання стратегії співучасті; конкуренція інновацій відбувається на рівні кластерів та інших об'єднань тощо;

негативні форми (деформи): домінування атомістичної моделі ресурсного забезпечення інноваційного потенціалу підприємств; превалювання інноваційної стратегії незалежності замість стратегії співучасті; конкуренція інновацій, що відбувається на рівні окремих підприємств;

проміжні форми: похідний характер логістичної моделі ресурсного забезпечення інноваційного потенціалу від атомістичної моделі; перехід від інноваційної стратегії незалежності до стратегій придбання; суперечності між спільним створенням інновацій та їх відособленою комерціалізацією тощо.

Враховуючи вищесказане, автором статті пропонується методика усунення дисгармонійності ресурсних складових інноваційного потенціалу підприємств під впливом комплексу означених інституціонально-економічних факторів, яка складається із двох алгоритмів:

алгоритму діагностування наявного ступеню гармонійності складових інноваційного потенціалу; алгоритму забезпечення їх гармонізації.

Перший алгоритм передбачає проведення наступних процедур:

1) побудови матриць індикаторів складових інноваційного потенціалу підприємства та вищих за нього економічних систем [15, с. 234–308]. При цьому для підприємства як мікроекономічної системи будується стовпчикова матриця, для мезоекономічної (регіону) і макроекономічної (національної економіки) – прямокутні;

2) нормалізування отриманих значень індикаторів відносно «найкращого» (мінімального або максимального) з них за певний проміжок часу;

3) обчислювання складових інноваційного потенціалу підприємства, регіону і макроекономіки [14, с. 30–308] з визначенням щільності зв'язку між ресурсними складовими;

4) порівняння напрямів змін ресурсних складових інноваційних потенціалів підприємств і складових зовнішніх (мезо- та макроінноваційних) потенціалів.

На рівні макро- та мезоекономіки може бути використаний такий перелік індикаторів ресурсних складових їх інноваційних потенціалів за стадіями функціонування (рис. 1). Як впливає з матриці, наведеної на рис. 1, для характеристики складових інноваційних

Складова	Стадії функціонування		
	Формування	Адаптація	Розвиток
Інтелектуальна	перспективність вікового складу дослідників	розсіювання інтелектуального потенціалу вищої кваліфікації	ступінь використання мережного ефекту
	індекс чисельності творців ОІВ і раціоналізаторів	ефективність відтворення забезпеченості науковцями вищої кваліфікації	
	індекс активності творців ОІВ і раціоналізаторів	індекс захисту прав на ОІВ індекс використання прав на ОІВ	
Складова матеріальних активів	матеріаловіддача наукових і науково-технічних робіт	інновативність інвестицій в основний капітал	частка фактичного обсягу інвестування в машини і устаткування від необхідного для їх експлуатації не довше 7 років
	питомі витрати на 1 грн фінансування інновативних робіт	частка нових основних засобів організації інновативної діяльності в середньорічній вартості	
	питомі матеріальні витрати на одну науково-технічну роботу	додаткова фондovіддача інноваційного процесу	
	темпи росту інвестицій в основний капітал	додаткова інноваційна фондovіддача ВВП (ВРП) за всіма стадіями інноваційного процесу	
	фондоозброєність інновативної діяльності	співвідношення темпів росту ВВП (ВРП) та інновативних матеріальних витрат	
	техноозброєність інновативної діяльності		
	загальна площа науково-технічних організацій (на 1 працівника)		
Інвестиційно-фінансова	нестабільність структури фінансування наукових і науково-технічних робіт	середні коефіцієнти пріоритетності потоків коштів між учасниками «інвестиційно-фінансових трійок»: фундаментальні дослідження – академічна наука – бюджети та поза-бюджетні кошти; науково-технічні розробки – галузевий сектор науки – вітчизняні інвестори; науково-технічні послуги – галузева наука – іноземні інвестори; науково-технічні розробки – заводський сектор – власні кошти	рівень державного фінансування науки
	нестабільність структури фінансування комерціалізації інновацій		середньоквадратичне відхилення фактичного розподілу інноваційних витрат від оптимуму
	частка виплат на оплату праці у внутрішніх поточних витратах на виконання наукових і науково-технічних робіт		відносна достатність поточних витрат на інноваційну сферу частка науково-технічних робіт у ВВП (ВРП) індекс росту частки обсягу науково-технічних робіт у ВВП (ВРП)

Рис. 1. Матриця індикаторів складових макро- і мезоінноваційних потенціалів за стадіями їх функціонування

потенціалів вищих за підприємство організаційно-економічних систем можуть використовуватись як широкоживані (традиційні), так і специфічні індикатори. До специфічних індикаторів належать:

а) на стадії формування складових інноваційних потенціалів мезо- і макроекономічних систем [14, с. 266; 17, с. 49–50; 19, с. 24]: перспективність вікового складу дослідників як середньгеометрична між часткою кандидатів і докторів наук серед дослідників віком до 40 років та часткою молодих (до 40 років) дослідників серед кандидатів та докторів наук, скоректована на коефіцієнт значущості наукового ступеню; індекс активності винахідників, авторів промислових зразків і раціоналізаторів як результат співвідношення темпів росту кількості поданих заявок на видачу охоронних документів на об'єкти інтелектуальної власності (ОІВ) та чисельності винахідників, авторів промислових зразків і раціоналізаторів; нестабільність структури фінансування наукових, науково-технічних робіт і комерціалізації інновацій, яка розрахована як середньоквадратичні відхилення часток певних джерел фінансування;

б) на стадії адаптації складових мезо- і макроінноваційних потенціалів до дії різноспрямованих факторів [14, с. 241, 292; 17, с. 51; 18, с. 24–25; 19, с. 76]: розсіювання інтелектуального потенціалу вищої кваліфікації за формулою частки кандидатів та докторів наук, які виїхали за кордон або не займаються науковими дослідженнями, зваженої за значущістю наукового ступеню; ефективність відтворення забезпеченості науковцями вищої кваліфікації, яка розрахована як відношення частки науковців вищої кваліфікації (тобто кандидатів і докторів наук) серед персоналу наукових організацій до одиниці плюс перевищення коефіцієнту з випуску докторантів або аспірантів коефіцієнтом з їх прийому на навчання у відповідні установи (скоректоване на вагу аспірантів і докторантів у створенні інтелектуального потенціалу економіки); індекс захисту прав на ОІВ як співвідношення темпів росту кількості отриманих охоронних документів на ОІВ і поданих заявок на їх видачу; індекс використання прав на ОІВ – темп росту кількості використаних прав на ОІВ, поділений на темп росту кількості от-

риманих відповідних документів; інновативність інвестицій в основний капітал – частка інвестицій в основний капітал, які були спрямовані в наукові та науково-технічні організації; середні коефіцієнти пріоритетності потоків коштів між учасниками «інвестиційно-фінансових трійок» – середньгеометрична часток певного джерела фінансування відповідного сектора науки та певного сектора науки як об'єкту фінансування з даного джерела;

в) на стадії розвитку [14, с. 281, 283–284; 20, с. 184; 21, с. 66–68]: ступінь використання мережного ефекту – частка випадків фактичного впровадження інновацій на промислових підприємствах у теоретично очікуваному прямому мережному ефекті; середньквадратичне відхилення фактичного розподілу інноваційних витрат від оптимального; відносна достатність поточних витрат на розвиток інноваційної сфери, яка визначена за формулою кореню з відношення середньої частки витрат на надання науково-технічних послуг до частки витрат на проведення фундаментальних досліджень.

На рівні підприємства, як мікрорівні національної системи, можуть використовуватися особливі індикатори складових його інноваційного потенціалу з урахуванням сфери і напрямів діяльності. Наприклад, для металургійних підприємств цей перелік може бути наступним (рис. 2).

Інвестиційно-фінансова складова	Частка капітальних інвестицій, спрямованих на збільшення основних фондів
	Темп росту капітальних вкладень за різними напрямками
	Рівень фінансування підприємством власних капітальних вкладень
	Темп росту вартості прав на об'єкти інтелектуальної власності
Складова матеріальних активів	Темп росту вартості нематеріальних активів підприємства
	Темп росту виробничих потужностей за цехами
Інтелектуальна складова	Темп росту рівня використання виробничих потужностей за цехами
	Зворотній вплив складових інноваційного потенціалу на формування матеріально-ресурсного елемента
	Частка капітальних інвестицій, спрямованих на придбання нематеріальних активів
	Наближення витрат на інноваційну діяльність до оптимуму
	Інтегральний показник взаємодії ресурсних елементів в межах інтелектуального потенціалу
	Інтегральний показник взаємодії інтелектуального потенціалу з іншими складовими

Рис. 2. Столпчикова матриця рекомендованих індикаторів складових інноваційного потенціалу металургійних підприємств

Згідно із рис. 2 традиційні індикатори оцінки складових інноваційного потенціалу промислового підприємства характеризують напрями та обсяги його капітальних інвестицій, динаміку створення та використання виробничих потужностей основних цехів, величину вкладень у нематеріальні активи. Специфічні індикатори відображають особливості моделі управління інноваційним потенціалом підприємства певної галузі діяльності. До таких індикаторів належать:

зворотній вплив складових інноваційного потенціалу на формування ресурсного елемента складової матеріальних активів (негативний вплив виражається у зменшенні обсягів випуску продукції внутрішнього споживання та її перевитратах через обмеження обсягу і якості сировини, нерегулярність постачань, застарілу технологію тощо; позитивний вплив виявляється в економії витрат);

наближення витрат на інноваційну діяльність до оптимуму, що розраховується як середньквадратичне відхилення фактичних витрат підприємства на проведення науково-дослідних, проектно-досліджуваних робіт та технічне переобладнання й реконструкцію від так званого оптимального розподілу: $2^0 \cdot 2^2 \cdot 2^4$ [22, с. 9];

інтегральний показник взаємодії трудового та інформаційного елементів в межах інтелектуальної складової (як усереднена нормалізована величина кількості поданих заявок на отримання патентів на охорону об'єктів промислової власності; частки працівників віком 30–40 років, яким притаманні найбільші наукові здобутки [23, с. 165]; відсоток працівників із вищою освітою та кількість раціоналізаторських пропозицій на одного працюючого);

інтегральний показник взаємодії інтелектуального потенціалу з іншими складовими (усереднена нормалізована величина кількості проведених науково-дослідних робіт і впроваджених раціоналізаторських пропозицій).

Після розрахунків показників функціонування складових інноваційного потенціалу на національному, регіональному та мікрорівнях економіки з метою нівелювання впливу відмінностей їхніх одиниць виміру необхідно провести нормалізування отриманих значень відносно «найкращого» (мінімального або максимального) з них за певний інтервал часу. Інтегральні показники етапів функціонування кожної складової розраховуються за формулою середньої геометричної величини індикаторів [14, с. 305–308].

Порівнюючи напрями змін ресурсних складових інноваційного потенціалу підприємства з потенціалами мезо- та макрорівнів: по-перше, з'ясується, яким стадіям функціонування останніх відповідають зміни мікроінноваційного потенціалу; по-друге, виявляється, залучення яких зовнішніх резервів є найдоцільнішим для підприємства. За результатами подальших розрахунків з'ясується щільність зв'язку між узагальнюючими характеристиками складових за допомогою парних коефіцієнтів кореляції: по-перше, в межах кожного рівня організації економічної системи (оцінюється внутрішня гармонійність підприємства, регіону, країни); по-друге, між різними рівнями організації (підприємством і регіоном, підприємством і країною, тобто визначається зовнішня гармонійність).

Як відзначалося раніше, в умовах ринкових трансформацій вітчизняної економіки суперечлива дія багатьох інституціонально-економічних факторів обумовлює внутрішню дисгармонійність ресурсних складових інноваційного потенціалу підприємств, усунення якої можливе шляхом підвищення зовнішньої гармонійності за таким алгоритмом:

1) з'ясування сукупного впливу трансформ, деформ і проміжних інституціонально-економічних форм шляхом визначення їхніх рейтингових місць і експертної оцінки сили впливу (за шкалою від 1 до k) з подальшими розрахунками трансформаційних коефіцієнтів очікування (розробка автора). Дані коефіцієнти характеризують вірогідність запланованої результативності впливу макро- та мезосередовища на інноваційний потенціал підприємства, а також вірогідність досягнення підприємством намічених інноваційних цілей виключно на базі власних ресурсів:

$$K_{EP} = \frac{1 + \gamma_{noz}}{2} \times \left(1 - \frac{1 + \gamma_{neg}}{2}\right) \times \left(1 - \frac{1 + \gamma_{пром}}{2} \times \frac{n_{пром}}{n_{noz} + n_{neg} + n_{пром}}\right), \quad (1)$$

де γ_{noz} , γ_{neg} , $\gamma_{пром}$ – гамма-коефіцієнт зв'язку між рейтинговим місцем позитивної, негативної або (відповідно) проміжної мікро-, мезо- або макроформи і значенням $L = 1 + k - S_i$, в якому S_i – експертна оцінка сили дії i -ї форми стосовно досягнення інноваційних цілей підприємства; n_{noz} , n_{neg} , $n_{пром}$ – кількість позитивних, негативних і проміжних мікро-, мезо-, макроформ.

При цьому гамма-коефіцієнти можуть розраховуватись за загальноприйнятою формулою:

$$\gamma = (P - Q) : (P + Q), \quad (2)$$

де P та Q – кількість, відповідно, співпадінь та інверсій (неспівпадінь) рейтингового місця трансформаційних форм з числом L ;

2) порівняння отриманих трансформаційних коефіцієнтів очікування з метою виявлення впливу різнорідних мікро-, мезо- та макротрансформаційних форм на інноваційний потенціал підприємств;

3) складання прогнозів впливу динамічних і різноспрямованих змін зовнішнього (макро- і мезо-) середовища, і впливу змін внутрішніх процесів підприємства на функціонування його інноваційного потенціалу;

4) згідно отриманих прогнозів, розробка заходів щодо активізації внутрішніх і зовнішніх резервів гармонізації складових інноваційного потенціалу підприємств. Дані заходи мають забезпечити усунення існуючої внутрішньої дисгармонійності ресурсних складових інноваційного потенціалу підприємства та активізувати зовнішні резерви (проводячи селекцію зв'язків підприємства з вищими за нього організаційно-економічними структурами).

Висновки та перспективи подальших наукових досліджень

Запропонована для підприємства методика усунення дисгармонійності ресурсних складових інноваційного потенціалу має практичне значення під час прийняття рішень щодо: по-перше, з'ясування характеру внутрішніх взаємозв'язків між компонентами ресурсного забезпечення інноваційного потенціалу; по-друге, виявлення можливостей оптимізації існуючої композиції ресурсів у межах певних складових; по-третє, вибіркового (селективного) залучення і активізації зовнішніх резервів збільшення (збереження) власного інноваційного потенціалу, враховуючи вплив трансформ, деформ і проміжних інституціонально-економічних факторів. З теоретичної точки зору, розробка і подальше вдосконалення запропонованої методики може певним чином збагатити теорію управління гіпердинамічними системами будь-якого типу і рівня складності, сприятиме підвищенню обґрунтованості прогнозів щодо впливу динамічних і різноспрямованих змін факторів середовища на гармонійність ресурсозабезпечення інноваційного потенціалу підприємств. Крім того, дана методика дозволить виявити приховані можливості його збільшення в напрямі використання переваг співпраці з мезо- або макрорівнями економічної системи. Подальші дослідження в цьому напрямку можуть бути пов'язані з розробкою нових форм і механізмів співробітництва підприємства з вищими за нього рівнями організації економічної системи у сфері інноваційної діяльності.

Література

1. Фесенко І. А. Економічна оцінка інноваційного потенціалу вугледобувних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.06.01 «Економіка підприємства і організація виробництва» / І. А. Фесенко ; СНУ ім. В. Даля. – Луганськ, 2003. – 17 с.
2. Новікова І. В. Інноваційний потенціал підприємства: оцінка та фінансово-інвестиційне забезпечення розвитку (за матеріалами підприємств алмазно-інструментального виробництва України) : автореф. на здобуття наук. ступеня дис. канд. екон. наук: 08.06.01 «Економіка підприємства і організація виробництва» / І. В. Новікова ; КНЕУ. – К., 2003. – 17 с.
3. Мартюшева Л. С. Інноваційний потенціал підприємства як об'єкт економічного дослідження / Л. С. Мартюшева, В. О. Калишенко // Фінанси України. – 2002. – № 10. – С. 61–66.
4. Телетов О. С. Проблеми здійснення інноваційних зрушень в основних галузях економіки України / О. С. Телетов // Механізм регулювання економіки. – 2008. – № 4. – Том 2. – С. 183–194.
5. Єфремов О. С. Особливості стратегічного планування інноваційного розвитку підприємств /

О. С. Єфремов // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4 – С. 69–74.

6. Галушко Є. С. Підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу в умовах переходу до ринкових відносин (на прикладі промислових підприємств Донбасу) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.02.02 «Економіка та управління науково-технічним прогресом, інвестиційні та інноваційні процеси» / Є. С. Галушко ; ІЕП НАНУ. – Донецьк, 1999. – 23 с.

7. Масалов А. Инновационный тип развития / А. Масалов // Журнал для акционеров. – 1999. – № 9. – С. 11–15.

8. Овечкіна О. А. Формування статичної й динамічної структури складових інноваційного потенціалу регіональних економічних систем / О. А. Овечкіна, К. В. Іванова // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. пр. – Випуск 225: в 3 т. – Т. III. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2007. – С. 671–682.

9. Самочкин В. Н. Гибкое развитие предприятия: анализ и планирование / В. Н. Самочкин. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Дело, 2000. – 376 с.

10. Божидарнік Т. В. Управління гнучким розвитком підприємств у трансформаційній економіці: стратегічний аспект : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.06.01 «Економіка підприємства і організація виробництва» / Т. В. Божидарнік ; Київський національний університет ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 19 с.

11. Власенко Н. В. Трансформація відносин власності в умовах інверсійного переходу до ринкової економіки : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.01.01 «Економічна теорія» / Н. В. Власенко; ХНУ ім. В. Н. Карамзіна. – Харків, 2000. – 15 с.

12. Овечкіна О. А. Інституціональні фактори впливу на інноваційний розвиток регіонів в умовах трансформаційних перетворень національної економіки / О. А. Овечкіна, К. В. Іванова // Ученые записки Крымского инженерно-педагогического университета. Випуск 10. Экономические науки. – Симферополь : НИЦ КИПУ, 2007. – С. 194–198.

13. Хачатурян Х. В. Інноваційні зміни у функціях і стратегічних орієнтирах системи державного управління / Х. В. Хачатурян. – Режим доступу : // <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2005-2/txts/phil0/05xxvsdu.pdf>.

14. Управління розвитком інноваційного потенціалу регіонів у перехідній економіці України : монографія / [Л. М. Матросова, О. А. Овечкіна, К. В. Іванова, Д. В. Солоха]. – Донецьк : Донбас, 2009. – 496 с.

15. Закон України «Про інноваційну діяльність» від 04.07.2002 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 36. – Ст. 266.

16. Закрите акціонерне товариство «Технологічний парк «Вуглемаш». Річна регулярна інформація в загальнодоступній інформаційній базі даних ДКЦПФР. – Режим доступу : <http://www.smida.gov.ua>.

17. Овечкіна О. А. Показники оцінки наукової складової інтелектуального потенціалу вітчизняної економіки: негативні та позитивні зміни / О. А. Овечкіна // Матеріали Третьої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Науковий потенціал України 2008», Київ, 26–28 березня 2008 р. – Ч. 1. – Київ : ТОВ «ТК Меганом», 2008. – С. 48–52.

18. Іванова К. В. Факторний аналіз зміни показника ефективності використання інтелектуального потенціалу інноваційної сфери економіки України / К. В. Іванова // Матеріали Третьої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Науковий потенціал України 2008», Київ, 26–28 березня 2008 р. – Ч. 1. – Київ : ТОВ «ТК Меганом», 2008. – С. 23–27.

19. Овечкіна О. А. Матрично-графічний аналіз пріоритетності формування і розподілу інвестиційно-фінансових потоків за секторами наукової сфери / О. А. Овечкіна // Матеріали V Міжнародної наук.-практ. конф. «Соціально-економічні реформи у контексті інтеграційного вибору України». – Том 3. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2008. – С. 76–80.

20. Овечкіна О. А. Аналіз використання мережного ефекту у процесі формування інноваційно-інформаційного простору / О. А. Овечкіна // Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку регіонів : тези доповідей I Міжнародної наук.-практ. конф. – Сімферополь : КРП «Вид-во «Кримнавчпеддердвидав». – С. 184–187.

21. Іванова К. В. Про використання мережних ефектів телекомунікаційних зв'язків суб'єктів ринку інноваційної інформації / К. В. Іванова // Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф. молодих вчених «Управління інноваційним розвитком підприємств України в умовах світових інтеграційних процесів». – Том 1. – Дніпропетровськ : ПДАБА, 2007. – С. 66–68.

22. Беклешов В. К. Нормирование в научно-технических организациях / В. К. Беклешов, П. Н. Завлин. – М. : Экономика, 1989. – 240 с.

23. Ходикіна В. В. Національний потенціал реалізації стратегії інноваційного розвитку України / В. В. Ходикіна // Матеріали Міжнародної конференції «Розвиток наукових досліджень – 2005». – 2005. – С. 164–168.

Подано до редакції 23.11.2009 р.